

PG
1201
.N24

Naš jezik.
НАШ ЈЕЗИК

XXVI/1

UNIV. of MICH.
FEB 17 1984
Current Serials

БЕОГРАД
1983.

НАШ ЈЕЗИК

Књига XXVI (нова серија)

Св. 1

САДРЖАЈ

Пола века од покретања „Нашег језика“ (МИТАР ПЕШИКАН) . . .	3
Морфема <i>-тељ</i> у комбинацији са другим суфиксним морфемама (СТАНА РИСТИЋ)	6
Још једном о аналитичком компаративу у српскохрватском (МИЛАН СУРДУЧКИ)	25
О лексичким синонимима (МИЛОРАД ДЕШИЋ)	34
О Речнику нових речи (ДАРИНКА ГОРТАН-ПРЕМК)	42
Моја посљедња о <i>мљину</i> (МИЛАН МОГУШ)	48
О речима <i>разблудан, заблудан и блештати, бљештати</i> (МИРОСЛАВ М. НИКОЛИЋ)	50
О именици <i>стопало/стопала</i> (СЕЛЕНА СЕФЕРОВИЋ-АРСЕНОВИЋ)	54
Питања и одговори	
Буричин или Буричин (МИЛИЈА СТАНИЋ)	57
Јубилеји	
Уз осамдесетогодишњицу професора Михаила Стевановића (ДАРИН- КА ГОРТАН-ПРЕМК)	59
Библиографски прилог	
Попис расправа и чланака — Наш језик XXI—XXV (ЈОВАНКА МИЛОВАНОВИЋ)	61

О РЕЧИМА РАЗБЛУДАН, ЗАБЛУДАН И БЛЕШТАТИ, БЉЕШТАТИ

Реч *разблудан* према *Речнику српскохрватског књижевног језика*, књига пета (Нови Сад, 1973) има ова значења: 1. а. који се одликује путеним склоностима, чулан, путен; који изражава похотљивост, који је испуњен појудом, појудан, страстан. б. који подстиче страсти, који заноси, опојан. в. сувише слободан, раскалашан; непристојан. 2. који се предао путеном животу, распустан, неваљао. У истом *Речнику* за реч *заблудан* наведена су два значења: 1. заблудео 2. блудан. И у *Речнику српскохрватског књижевног и народног језика* (Београд, 1968) забележена су два значења речи *заблудан*: 1. који се односи на заблуду, погрешан. 2. разблудан, грешан, блудан, развратан.

Из изложеног произилази да је друго наведено значење речи *заблудан* у оба речника синоним речи *разблудан*.

У *Рјечнику хрватског или српског језика* Југославенске академије знаности и умјетности (Загреб, 1974) реч *заблудан* овако је објашњена: а) који чини заблуде, гријешке, погрешке; б) који је заблуђен, забленут чиме у кога; ц) исто што и погрешан; д) у којем се заблуђује. Ово је у суштини шире објашњење првог значења речи *заблудан*, док се друго значење ове речи, које се наводи у *Речнику српскохрватског књижевног језика* и *Речнику српскохрватског књижевног и народног језика*, овде не бележи, и то с разлогом.

У књизи *Синоними и сродне речи српскохрватског језика* (аутор Миодраг С. Лалевић), Београд, 1972, као синоним речи *разблудан* налази се реч *похотан*; у овом речнику нема речи *заблудан*, што значи да аутору није познат синоним те речи. За реч *заблуда* синоним је: *лаж, обмана*, а за реч *заблудети* назначен је синоним: *залутати*.

У оба речника у којима је реч *заблудан* објашњена и као: блудан, разблудан, развратан, цитиран је, као потврда овог значења, следећи стих Милутина Бојића из песме *Петровданска визија*:

Чух врисак жена на заблудном пиру.

У Речнику српскохрватског књижевног језика овај стих је цитиран према књизи Милутина Бојића: *Песме и драме*, која је објављена 1927. године у издању Српске књижевне задруге и која је до недавно била најпотпуније издање Бојићевих књижевних радова. У Речнику српскохрватског књижевног и народног језика овај стих је наведен према другом издању Бојићеве познате збирке *Песме бола и поноса*, која је објављена 1920. године у Београду, у издању књижаре С. Б. Цвијановића. У овом другом речнику, као потврда да реч *заблудан* значи исто што и *разблудан*, цитирани су и текстови Јосипа Драженовића и Меда Пуцића. На ове текстове се нећу освртати, већ ћу се задржати на цитираном Бојићевом стиху.

Бојићева песма *Петровданска визија* први пут је штампана у „Српским новинама“, у броју 35 од 29. јуна 1916. године у Крфу. Ту је цитирани стих гласио:

Чух врисак жена на разблудном пиру.

Према томе, Бојић је употребио уз реч *пир* атрибут *разблудан*, а не атрибут *заблудан*.

У првом издању збирке *Песме бола и поноса*, објављене у Солуну 1917. године у наведеном стиху поткрала се штампарска грешка: у речи *разблудан* изостављено је слово *з*, тако да је та реч овде гласила *раблудан*. Приликом прештампавања ове збирке 1920. године, после песникове смрти, уочена је ова грешка, али је погрешно исправљена. Уместо да се реч *раблудан* исправи у реч *разблудан*, та реч је исправљена у реч *заблудан*.

Очигледно је да Бојић у наведеном стиху није употребио реч *заблудан* и да није ставио знак једнакости између речи *заблудан пир* и речи *разблудан пир*. Видимо како је дошло до погрешне исправке штампарске грешке првог издања ове збирке приликом објављивања другог издања *Песма бола и поноса*. Редактору другог издања ове збирке вероватно није било познато где је поменути стих први пут штампан. Ова грешка појављује се и код свих даљих прештампавања наведене песме, па и у *Сабраним делима* Милутина Бојића, објављеним 1978. године у Београду, у издању „Народне књиге“. Да се приликом рада на овим речницима у принципу ишло не само на поновљена издања дела писаца, већ и на њихова прва издања, нарочито кад је реч о писцима који нису доживели друга и даља издања својих дела, највероватније је да штампарска погрешка *раблудан* у првом издању збирке не би била „исправљена“ у реч *заблудан*, већ би се ишло на проверу стиха код првог објављивања песме. Овај пример указује на могућност да има грешака сличне врсте у овим речницима које су проистекле због занемаривања једног од прин-

ципа: држати се ауторових текстова, а не текстова које су касније пролазили кроз редактуру и „осавремењавања“.

У *Речнику српскохрватског књижевног језика*, књига прва (Нови Сад — Загреб, 1967) реч *блештати* (*се*) објашњена је речима: јако сијати, блистати (*се*), одбијати светлост, одсјајивати. Указује се да ова реч у ијекавском изговору гласи: блијештати (*се*). У истом речнику забележено је код речи *блијештати* (*се*) ек. *блештати* (*се*).

Ни у *Речнику српскохрватског књижевног језика*, ни у *Речнику српскохрватског књижевног и народног језика* не постоји реч *блештати*.

Уз реч *блештати* (ијекавски *блијештати*) у *Речнику српскохрватског књижевног језика* дат је и пример из Ујевичевог текста: Звијезде блеште у бојама као сијалице транспарента.

Реч *блеште* (3. лице миојине презента) у наведеном примеру је од глагола *блијештати*, а могло би бити и од глагола *блештати*. Реч *блештати* постоји у речнику М. С. Лалевића *Синоними и сродне речи српскохрватског језика*. Ево како је Лалевић поменуће речи забележио:

968. *блештати*, → блистати (*се*), светлети (*се*).

975. *блијештати*, → белети *се*, блистати (*се*), светлети (*се*).

1008. *блештати*, → светлети (*се*).

Иако ни *Рјечник хрватског или српског језика* Југославенске академије знаности и умјетности не бележи реч *блештати*, М. С. Лалевић је с правом ову реч унео (наравно, јер има свој синоним односно сродну реч), пошто она постоји у српскохрватском књижевном језику. Ево и за ову реч примера из Бојићеве поезије. У познатој песми *Заљубљени Давид*, објављеној у „Српском књижевном гласнику“, књ. 27, бр. 11, године 1911. први стих 18. строфе гласи:

Блештала је светлост и била је јара,

Реч *блештала* задржао је у истом стиху Бојић објављујући ову песму у збирци „*Песме*“ 1914. године у Београду. Овај стих није мењан ни у чему ни у другом издању наведене збирке (Београд, 1923), ни у Бојићевој књизи „*Песме и драме*“ (Београд, 1927), ни код других прештампавања ове песме, све до објављивања Бојићевих *Сабраних дела* 1978. године. Тек је у њима реч *блештала* замењена речју *блештала*, вероватно зато што у наведеним речницима не постоји реч *блештати*.

И у песми *Туђој крви, III*, објављеној у збирци *Песме бола и поноса* (Солун, 1917) Бојић је употребио глагол *блештати* у стиху:

Као бели мермер низ лубања блешти,

Реч *блешти* у овој песми Бојић је употребио и приликом првог објављивања ове песме у „Српском гласнику“, бр. 508 од 12. јуна 1917, а стих није измењен ни у другом издању збирке *Песме бола и поноса*. Међутим, у књизи М. Бојића „Песме и драме“ (Београд, 1927) реч *блешти* замењена је речју *блешти*, што је могла бити и штампарска омашка. Наиме, видели смо да реч *блештала* у песми *Заљубљени Давид* није претрпела измене у истој збирци из 1927. године. Приликом свих каснијих штампања песме *Туђој крви*, III уместо речи *блешти* налази се реч *блешти*.

Из набројаних извора за израду *Речника српскохрватског књижевног језика* види се да је *Српски књижевни гласник* најпознатији и најзначајнији српски књижевни часопис веома мало коришћен. Употребљена је само св. 1—8 из 1937. године, иако је „Српски књижевни гласник“ излазио око 35 година, објављујући 24 свеске годишње. Кад имамо у виду да су овај часопис уређивали врсни познаваоци језика (Богдан Поповић, Јован Скерлић и др.), неспорно је да је штета што за израду наведеног речника нису коришћени и остали бројеви овог часописа. Тада би биле не само избегнуте грешке код уношења или неуношења појединих речи, већ би речник у целини био богатији за многе књижевне речи које се налазе у текстовима овог часописа. Не треба подвлачити да су речници које сам овде помињао од непроцењивог значења на нашу културу и науку, а ова указивања само су подсећање да на овом подручју може и треба још штошта да се уради.

Др Мирослав М. Николић